

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: » Berlin , 5 t Mai - 13 d 46«

Citation: Kierkegaard, Søren: "» Berlin , 5 t Mai - 13 d 46«", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 27*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2010 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-p339-txt-shoot-id99e7181b-2d7d-4fcd-85d2-0948d511f67d.pdf> (tilgået 24. juni 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 27

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

P339:339

Berlin, 5^t Mai - 13^d

46.

P339:340:1

Et Forsyn er slet ikke lettere at forstaae (at begribe) end Forløsningen: begge lade sig kun tro. Et Forsyns Idee er at Gud bekymrer sig om den Enkelte og om det meest Enkelte hos ham, hvilket i det Høieste lader sig phantastisk (i Abstraktionen) fastholde som en Immanentsens evige Congruents mellem det Uendelige og Endelige - men ikke i Vorden.

Forløsningen er det fortsatte Forsyn, at Gud vil bekymre sig om den Enkelte og det meest Enkelte hos ham, uagtet han har forspildt Alt. Dog er Forløsningen en Overgang εις αλλο γενοσ, forsaavidt er den ogsaa dialektisk ved et Tegn paa hvilket den kjendes; thi Forsynet kjendes ikke paa et Tegn, saaledes som Xsti Død er Tegnet (Korsets-Tegn.).

Forsyn og Forløsning er Fortvivlelsens Kategorier ∴: jeg maatte fortvivle dersom jeg ikke turde ja skulde troe det. Det er da ikke Det, hvorved der fortvivles, men Det, som holder Fortvivlelsen borte.

Det Historiske ved Forløsningen maa staae fast og være vist i samme Forstand som ellers et Historisk, men ikke mere thi saa forvirres Sphærerne. Den historiske faktiske saa kaldte Vished maatte enten være en Samtidigs Autopsie eller en Senere der havde en paalidelig Mands Udsagn; men overvurderes dette saa enerveres Troens Væsen. I Forhold til et Forsyn har jeg ikke saaledes (sandselig Noget at holde mig til) hell. ikke en anden Mand at holde mig til, jeg har endydermere hele den bekymrede Betragtning af Tilværelse med Alt hvad den veed om Tilværelsens Elendighed, imod mig: saa troer jeg et Forsyn. Den historisk-faktiske Forudsætning for Forløsningen maa blot staae saaledes fast som alt andet Historisk; men Troens Lidenskab maa nu gjøre Udslaget aldeles i samme Forstand som ved Forsynet.

Forsoningens Tro paa Syndens Forladelse borttager den Angestens Mellembestemmelse for den Sønderknusede at alt hans Forhold til Gud skulde gaee gennem Mellembestemmelsen Straf.

P339:340:2

1.

Fader i Himlene! Paa mange Maader taler Du til et Menneske; Du hvem Viisdom og Forstand ene hører til, Du vil dog gjøre Dig forstaaelig for ham. Ak, og ogsaa naar Du tier, da taler Du jo dog med ham; thi ogsaa Den taler, der tier for at overhøre den Lærende; ogsaa Den taler, der tier, for at prøve den Elskede; ogsaa Den taler, der tier, for at Forstaaelsens Stund maatte være desto inderligere, naar den kommer. Fader i Himlene er det ikke saaledes! O, i Taushedens Tid, naar et Menneske staaer ene og forladt, der han ikke hører Din Røst, da er det ham vel som skulde Adskillelsen være for stedse; o, i Taushedens Tid, naar et Menneske forsmægter i Ørkenen, der han ikke hører Din Røst, da er det ham vel, som var den ganske forsvunden: Fader i Himlene det er jo dog kun Taushedens Øieblik i Samtalens Inderlighed. Saa lad den være velsignet ogsaa denne Taushed som hvert Dit Ord til et Menneske, lad ham aldrig glemme, at ogsaa da taler Du, naar Du tier; skjenk ham denne Fortrøstning, hvis han bier paa Dig, at Du tier af Kjerlighed, som Du taler af Kjerlighed, saa hvad enten Du tier eller Du taler er Du dog den samme Fader, den samme Faderlighed, hvad enten Du veileder ved Din Stemme, eller Du opdrager ved Din Taushed.

P339:340:3

#

2

Fader i Himlene! Stort er Dit uendelige Rige, Du som bærer Himmeklodernes Vægt og styrer Verdens-Kræfterne i det uhyre Rum; utalligt som Sand er deres Tal, der kun ved Dig leve og ere. Og dog hører Du Alles Raab, ogsaa Menneskets, hvem Du særligen dannede saaledes, Du hører alle Menneskers Raab, og ikke mellem hinanden i Forvirring, og ikke særligen som gjorde Du Forskjel. Du hører ikke blot Dens Røst, der har Ansvar for Mange, i hvis Navn han kunde bede til Dig, som stod han Dig nærmere, fordi han staaer høit; og ikke blot Dens, der beder for de Elskede, som kunde han fortrinligen drage Din Opmærksomhed paa sig, han, der har Glædens Fortrin af at have de Elskede: nei det ussleste, det meest forladte, det eensomste Menneske – i Ørkenen, i Vrimlen, ham hører Du. Og om Glemsel havde adskilt ham fra alle Andre, og om han i Mængden var bleven ukjendelig¹: Du kjender ham, Du har dog ikke glemt ham, Du husker hans Navn, Du veed hvor han er skjult, hvor han er skjult i Ørkenen eller overseet i Mængden; og om han sad i Angestens yderste Mørke med forfærdelige Tanker, forladt af Mennesker, forladt næsten af det Sprog, som Mennesker tale: Du har dog

ikke glemte ham, Du forstaaer hans Sprog, Du veed hurtigt at finde Veien til ham, hurtigt som Lydens og som Lysets Fart; og tøver Du, det er dog ikke Langsomhed men Viisdom; og tøver Du, det er dog ikke Langsomhed, men fordi Du kun kjender Din Hjælps Hurtighed; og tøver Du, det er dog ikke smaalig Paaholdenhed, men faderlig Sparsomhed, der gjemmer det Bedste for Barnet paa det sikreste Sted for det beleiligste Øieblik. Herre vor Gud! Til Dig raaber et Menneske paa Nødens Dag, Dig takker han paa Glædens. O, skjønt at takke, naar et Menneske saa let forstaaer, at Du giver gode og fuldkomne Gaver, naar selv det kjødelige Hjerte er flux til Rede til at forstaae, og selv den jordiske Forstandighed iilsomt samtykker: saligere dog at takke, naar Livet bliver en mørk Tale, saligere dog at takke, naar Hjertet er beklemt, naar Sindet er formørket, naar Forstanden bliver forrædersk i Tvetydighed og Hukommelsen svigefuld i Glemsomhed, naar Selvkjerligheden forfærdet gyser tilbage, naar Klogskaben gjør Modstand om ikke i Trods saa dog i Mismod – saligere da at takke Gud; thi Den der takker saaledes han elsker Gud, han tør sige til Dig Du Alvidende: Herre Du veed Alt, Du veed, at jeg elsker Dig.

1 ja ikke som et Menneske mere men kun som et
Tal i Folketællingen

P339:340:4

3

.... Frels mig fra at blive en Daare der ikke [vil] antage Din Tugt, eller en trodsig Daare, der ikke vil antage Din Tugt, en Daare, der ikke vil antage den til Velsignelse, en trodsig Daare, der vil antage den til Fordærvelse.

P339:340:5

4.

.... Thi saaledes er det jo, Een giver Gud megen Glæde i Livet og gjør ham stum, en Anden nægter Gud megen Glæde i Livet og gjør ham veltalende: er der saa ikke Ligelighed! En gjør Gud stor i Verden og gjør ham misundt, en Anden gjør han ringe i Verden og gjør ham velsignet: er der saa ikke Ligelighed! En giver Gud den Elskede, men hun forstyrrede Forestillingen, en Anden nægter han den Elskede, men lader ham beholde Forestillingen: er der saa ikke Ligelighed! Een giver Gud Ære i Verden og see han

tilegner sig den; en Anden gjør Gud ringeagtet i Verden, og see, han den Ringeagtede giver Gud Æren: er der saa ikke Ligelighed! Dog siger maaskee Nogen: »det er ikke saaledes, det hænger ikke rigtigt sammen med denne Ligelighed, selv i den Talendes Stemme er der Veemod med i Spillet.« Ja vist er der Veemod, og det skal der være; thi al Tale om Menneskets Liv paa Jorden, hvis der i den ikke er Veemod med i Spillet: da er den klangløs eller falsktonende. Ja vist er der Veemod i den; thi den Talende har ogsaa drømt sit Ungdommens Eventyr, det gamle, bekjendte, som Børnene fortælle i Aftenstunden, at langt henne i Skoven saae han et gammelt Slot, hvor der boede en Prindsesse – og ganske saaledes fandt han vel ikke Verden, men han fandt netop heller ikke Ligeligheden i Eventyret.

P339:340:6

I Ungdommens Fællessprog ere alle Ordene fælles Kjønn, der siges det Samme, Forskjellen er blot Kjønnet.

P339:340:7

6. Fader i Himlene! Som en Fader sender sit Barn ud i Verden, saaledes har Du sat et Menneske her paa Jorden; han er skilt fra Dig som ved en Verden, han seer Dig ikke med sine Øine, han hører ikke Din Røst med sit jordiske Øre. Han staaer nu i Verden, og Veien ligger for ham – saa lang i Mismodets matte Øieblik der ikke vil give sig Tid, saa ufremkommelig i Utaalmodighedens piinagtige Øieblik, der ikke vil give ham Tid: da give Du Barnet Frimodighed i den vide Verden, Frimodighed, naar Vildsporet synes saa mangfoldigt og den rette Vei saa vanskelig at kjende, Frimodighed naar Angest og Bekymring synes at finde Medhold i Elementernes fordævelige Rasen, i Begivenheders Rædsel, i mistrøstende menneskelig Elendighed: da give Du ham Frimodighed til at mindes og tro, at som en Fader sender sit Barn ud i Verden, saaledes har Du sat et Menneske her paa Jorden. – Forbarmende Gud! Som den forlorne Søn, da han søgte Veien tilbage, fandt Alt, endog Broderens Sind forandret, kun ikke Faderen; hvis Kjerlighed modtog ham, den Hjemkomne, med et Gjestebud; hvis Faderlighed gjorde ham, den Forlorne, frimodig ved Gjestebudet: naar saaledes et Menneske vender tilbage til Dig, da give Du ham Frimodighed paa Omvendelsens Vei, thi hans Tilbagekomst er jo ikke saaledes glædelig som et elsket Barns, der vender hjem, men den er tung naar det er den Forlorne; han er jo heller ikke saaledes forventet af den kjerlige Fader, der glad venter den Elskelige, ak at han dog har Frimodighed til at tro, at han er forventet af den Barmhjertige, der bekymret frygter hans Fortabelse.

P339:340:8

7. Fader i Himlene! Vel vide vi at Du er overalt

tilstæde; og om Nogen i dette Øieblik maaskee fra sit Sygeleie paakalder Dig, om Nogen i Havsens dybe Nød raaber til Dig eller fra Syndens endnu dybere, at Du er nær til at høre ham. Men Du er jo ogsaa nær her i Dit Huus, her hvor Din Menighed forsamler sig, Mangen maaskee fra svære Tanker som han flyer, eller med svære Tanker som følge ham, men vel ogsaa Mangen fra et stille dagligt Liv i Nøisomhed, maaskee ogsaa Nogen med Ønskets Opfyldelse gjemt i det taknemlige Hjerter indsvøbt i glade Tanker – Alle dog med den Trang at søge Dig o Gud, Du de Taknemliges Ven i velsignet Fortrolighed; Du de Svages Trøst i styrkende Omgang; Du de Ængstedes Tilflugt i lønlig Husværelse; Du de Grædendes Medvider, naar Du tæller Taarerne; Du den Sidste ved Dødsleiet, naar Du annammer den Døendes Sjel. Saa lade Du Dig da finde o Gud ogsaa i denne Time; Du som er Alles Fader, Du lade Dig [finde] med Vidnedsbyrdets gode Gave for hver især som han behøver det, at den Glade maatte vinde Frimodighed til ret med Dig at turde glæde sig over Dine gode Gaver, at den Sørgende maatte vinde Frimodighed til ret med Dig at annamme Dine fuldkomne Gaver. Thi for os Mennesker er der vel Forskjel i disse Ting, Glædens og Sorgens Forskjel, men for Dig o Gud er der jo ingen Forskjel i disse Ting: Alt, hvad der kommer fra Dig, er jo en god og en fuldkommen Gave.

P339:340:9

8.

... Thi vel er det saa, at man i Livsfarens Øieblik kan gjøre mange Ting som man ellers ikke vilde gjøre, at man ved mangen afgjørende og høitidelig Leilighed faaer Tanker, som man ellers ikke har – uden at dog deraf ligefrem kunde bevises, at Dette var det Rigtige var Det, man ogsaa burde gjøre, naar Forholdet er et andet er Livets sædvanlige. Men deraf følger da igjen heller ikke, at den store Afgjørelses Synspunkt ikke skulde være det væsentlige i Forhold til Tilværelsen. Kun Virkelighedens timelig-sandselige Skynding, og den deri liggende Mulighed af at man lige saa godt kunde gribe fejl og gjøre noget aldeles Ubetydeligt og Tilfældigt kun det maa der advares mod, og derfor mod at udsætte Livets afgjørende Opfattelse indtil det afgjort er saa godt som forbi. Kan man derimod i Muligheden opleve Afgjørelsens væsentlige Indtryk (hvor der ingen Adspredelse mere er, ingen Udflugter, ikke Leilighed til at gaae ud og blande sig mellem Mskene, eller samle Selskab om sig og trøste sig med at være som Andre, eller til at hitte paa et nyt Projekt for at faae Tiden til at gaae – thi Livsfaren ligger jo netop i at Tiden er forbi): da er dette det Rette. Dersom der nu i den virkelige Livsfare[s] meest afgjørende Øieblik kun er eet Navn et Menneske kunde ønske at nævne: Xsti Navn; een Trøst, han vilde søge: Jesu Xsti; eet eneste Syn hisset, til hvilket han vilde sætte hele sin Fortrøstning – saa er dette Beviset for at det er det Rigtige. Og tillige er det Beviset for, at al Forstaaelse, og Forstaaelse og Spekuleren og Begriben er det Uvæsentlige, thi til alt Sligt hører der god Tid. Men den afgjørende Betragtning af Livet skal

netop være den, der kan tilfredstille, naar der ingen Tid er mere. Da Røveren paa Korset samlede sin hele Sjel i dette ene Ønske, at Xstus vilde tænke paa ham i hans Rige: da var dette Inderlighedens evige Afgjørelse, der netop ikke behøver Forstaaelsens lange Tid, saa meget mindre, som denne Forstaaelsens lange Tid er en bedragerisk Opfindelse. Opgaven er nu at fastholde denne Afgjørelse i Tiden, bevarende Afgjørelsens

P339:340:10

Immanent (i Abstraktionens phantastiske Medium) er Gud ikke til, han er – kun for en Existerende er Gud til o: kan han være til i Troen. Et Forsyn, en Forsoning o: s: v: er kun til for en Existerende. Naar Alt er fuldendt er Forsynet i den hvilende Fuldendthed, naar Alt er fuldendt er Forsoningen i den forligede Ligelighed, men de ere ikke til. Troen er derfor den det Eviges Anticipation, der holder Momenterne sammen, Existentsens Adskillelser. Naar en Existerende ikke har Troen, saa er hverken Gud[,] ei heller er Gud til, uagtet Gud dog evigt forstaaet evigt er.

P339:340:11

#

Grunden hvorfor den saa kaldte immanente Tænkning er bleven saa moderne næsten blandt Øltappere, er fordi den, i Existents, saa ypperlig beforder Tankeløshed og dog smigrer denne saa høilig. Engang imellem tænker man Noget i phantastisk Fjernhed, et Abstraktionens Blendværk sub specie æterni, som udsletter alle Differentser – og til daglig Brug eksisterer man i de animalske Categorier (vegeterer godt, snakker lidt klogt med Nabo og Gjenbo o: s: v:). Hvor uendeligt fjernt ligger dog ikke i Almdl. de fleste Menneskers saa kaldte Tænkning fra deres Existents, hvor sjelden endog blot en Eneste, der erhverver nogen tænkende Gjennemsigtighed i Forhold til sin Tanke-Existents, hvor sjelden endog Nogen, som blot er opmærksom derpaa.

P339:340:12

#

9

Syndens Forladelse kan ikke være saaledes, at Gud ligesom ved et eneste Slag skulde udslette al Skyld, ophæve al dens Følge. En slig Begjering er kun et verdsligt Ønske, der ikke ret veed hvad Skyld er. Det

er jo kun Skylden der er tilgivet, mere er Syndens Forladelse ikke. Det er ikke at blive et andet Msk. under lykkeligere Vilkaar, men at blive et nyt Menneske ved denne trøstelige Bevidsthed, at Skylden er tilgivet selv om Skyldens Følge vedbliver. Syndens Tilgivelse skal ikke være et Projektmagerie af en Ønskende, der efter at have forsøgt sig i Meget, ender med at ville være et ganske andet Msk, og vil slumpe dertil ved en Synds-Forladelse. Nei kun Den, der fatter at Skylden er noget ganske andet og Forfærdeligere end Skyldens Følge (betragtet som Ulykke, Lidelse) kun han angrer, men han vil heller ikke fable saaledes.

P339:340:13

10

Fader i Himlene! Ubegribelig er Du i Din Skabning, Du boer fjernt i et Lys, som Ingen kan trænge ind til, og kjendes Du end i Dit Forsyn, vort Kjendskab er dog kun svagt og fordunkler Din Klarhed, Du som er ubegribelig ved Din Klarhed. Men endnu ubegribeligere er Du dog i Din Naade og Barmhjertighed. Thi hvad er et Menneske for Dig Du Uendelige, at Du dog kommer ham ihu – men endnu mere, hvad er den faldne Slægts Søn for Dig, Du Hellige, at Du dog vil besøge ham; ja hvad er en Synder, at for hans Skyld Din Søn dog vilde komme til Verden, ikke for at dømme men for at frelse, ikke for at lade sit Opholdssted blive bekjendt, at det Fortabte kunde søge til ham, men for at søge det Fortabte, uden at have en Hvile, som dog Dyret har det, uden at have en Steen at helde sit Hoved til, hungrende i Ørkenen, tørstende paa Korset. Barmhjertige Gud og Fader! hvad formaaer et Menneske at gjøre til Gjengjeld; end ikke at takke Dig formaaer han – uden Dig. Saa lære Du os da den rette Forstaaelses ydmyge Skjønsomhed, at som Den, der sønderknuset sukker under Skylden siger i sin Sorg: det er umuligt; det er umuligt at Gud saaledes kunde forbarme sig – at saaledes Den, der i Troen tilegner sig det, maatte sige i sin Glæde: det er umuligt. Hvis endog blot Døden syntes at ville adskille de Elskende, og de atter gjengaves hinanden, da var dette jo det første Udraab i den visse Gjenforenings Øieblik: det er umuligt. Og Glædens (dette glade) Budskab om Din Barmhjertighed himmelske Fader – ja, om end et Menneske fra sin tidligste Barndom hørte det: var det derfor mindre ubegribeligt! Om end et Menneske dagligen betænkte det: blev det derfor mindre ubegribeligt!¹ Var da Din Naades Ubegribelighed som et Menneskes, der var engang men forsvandt ved det nærmere Bekjendtskab; være (var den) som de Elskendes Lykke: engang i fordums Dage ubegribelig men nu ikke mere! O, dorske menneskelige Skjønsomhed, o svigefulde jordiske Viisdom, o indslumrede Troes matte Tanke, o kolde Hjertes usle Glemsomhed – nei Herre, bevar Du hver Din Troende i den rette Forstaaelses ydmyge Skjønsomhed og frels ham fra det Onde!

1 Skulde da Din Naades Ubegribelighed
være som et Menneskes

P339:340:14

10 ..... Man siger: Gud er uforanderlig; Forsoningen lærer at Gud er bleven forandret – det Hele er en antropopathisk Forestilling, som ikke kan holde sig for Tænkningen.

Dette vil sige: ved den abstrakte Tænken af Guds abstrakte Uforanderlighed vil et Menneske skabe sig selv om. Men sæt at et Msk. netop ikke formaaer dette. Kunststykket ligger i, at Msk. ved den abstrakte Tænkning vil gjøre sig selv lige saa uforandret som Gud er uforanderlig. Forsoningens Udtryk lige overfor Indvendingen er derfor: den lærer, at Gud er bleven uforandret medens Msk. forandrede sig, ell. den forkynder det i Synden forandrede Mske at Gud er bleven uforandret. Enhver Indvending angriber egl. den sidste Sætning (at Msket er forandret ved Synden) men giver sig underfundigt Skin af at tale om den første Sætning: at Gud skulde forandres. Man forvandler hele Sagen til en phantastisk Strid om Guds Prædikamenter, istedenfor simpelt at spørge den Indvende[nde] om han er bleven forandret fra hvad han evig maa antages at være ell. ikke. Dersom han nemlig er bleven forandret, saa er eo ipso Forkyndelsen om Guds Uforandrethed ham af yderste Nød. Til en Forsoning behøves ingenlunde at begge Parter forandres, thi naar den ene Part har Ret, saa vilde det jo være Afsindighed at han forandrede. Men dersom hans Uforandrethed (som i Forsoningen forkyndes) skal være et abstrakt Noget, saa er det af en anden Grund ikke en Forsoning, thi saa er den ene Part slet ikke Part, men et abstrakt Noget, og saa er der et upersonligt Forhold imellem dem. Saa er Forsoningen en Absurditet ligesom at tilbede Solen. Dersom den fE i et hedensk Land, hvor den tilbades, pludseligen blev formørket, og de derpaa søgte at formilde den, og saa den skinnede igjen, og de troede den var forsonet: saa er dette en Absurditet, fordi et Natur-Phænomens Uforanderlighed er incommensurabel for en personlig Tilnærmelse. I Forhold til et Natur-Phænomen kan derfor et Msk. heller ikke forandres saaledes, at denne Forandring har noget Forhold til det. Om et Msk. er Synder er ingen Forandring der er commensurabel for Forholdet til Solen ell. Maanen. Det Forhold maa der være mellem de tvende forsonede Parter, at den ene Parts Forandring (Mskets i Synden) har et Forhold til den anden Parts (Guds) Uforanderlighed. Her sees det atter, at det især er Betydningen af Syndens Forandring og dens Realitet, der maa fastholdes, hvis ikke Alt skal forvirres.

I Umiddelbarheden er Samvittigheden og den accentuerer Forskjellen mellem Godt og Ondt uendelig. Man maatte nu antage, (hvis Indvendingen^[1] skal betyde Noget) at et Msk. ved en abstrakt Tænkning var istand til at blive saa abstrakt, at han ingen Samvittighed mere havde, ell. at det

Ethiske reent var fordampet og han blevet metaphysisk forflygtiget. Men det lader sig ikke gjøre. Som Gud i sandselig Forstand har indskrænket et Msk, saa har han ogsaa i aandelig Forstand sat en Grændse for ham, om ikke ved Andet saa derved at han er skabt, og Msket ikke har skabt sig selv. Et Msk. kan i en phantastisk Indbildning see paa en Afstand af Millioner Mile, men hans sandselige Øie kan ikke see saa langt; og dog hvor længe han vedbliver at hengive sig til den phantastiske Indbildning, hans Øie kommer dog aldrig til at see længere. Saaledes ogsaa med Umiddelbarheden. Ved en abstrakt phantastisk Tænkning vil et Msk. omskabe sig selv, (medens dog denne Selv-Skabelse hvis den lykkedes, netop blev hans Tilintetgjørelse), men paa samme Tid vedbliver han dog vel at existere, at være til: saa kan det jo aldrig lykkes. Selv den meest haardnakkede Abstraktion i et Msk. kan dog ikke ganske fornægte Umidd., tvertimod bliver han sig den bestandigt bevidst, om ikke for Andet, saa for at forlade den. Umiddelbarheden er hans Fodfæste, og hvor svævende han end bliver, hvor phantastisk udsvævende, han kan dog aldrig ganske slippe sit Fodfæste. – Og denne Skildring er jo dog først af det Yderste paa Afveien; og for at forhindre, at det skal komme saavidt, kommer Ethiken saa tidligt som muligt og byder et Msk. at følge den sædelige Umiddelbarhed i Samvittigheden – og saa begynder det Religieuse. Det vilde være Daarskab om Nogen i Betragtning af, at han phantastisk kunde see saa uendeligt langt, vilde stikke Øinene ud, »da det ikke var Umagen værd at see den Smule«; men om Nogen, i Betragtning af at Gud skal være uforanderlig vilde opgive sin sædelige Umiddelbarhed (∴ søge at opgive den): dette dømmes Ethiken som Synd. Og det skal ikke lykkes ham, medens det jo meget godt lod sig gjøre med at udstikke Øinene; thi Øinene er kun et Enkelt, men den sædelige Umiddelbarhed er Msket selv i Betydning af Grændse, men ogsaa i Betydning af Rod og Grund.

[1] Indvendingen kommer derfor gjerne fra hvad man maatte kalde: sprængte Individualiteter, der have svimlet sig ud i det Uendelige (AdlerfE som meente, at man ikke kunde kjende Guds Stemme og Djævelens Stemme fra hinanden).

P339:340:15

11.

.... Ja, vel er det herligt at være Barn: at indslumre ved Moderens Bryst for at vaagne til at see Moderen; at være Barn og kun kjende Moderen og Legetøiet! Vi prise Barndommens Lykke, Synet af den formilder ved sit Smil – at dog Den, hvem Lykken forundtes, ikke glemmer den i Aarene: men, Gud være lovet, saaledes forholder det sig ikke, at dette skulde være det Høieste; det lader sig undvære uden at tabe det Høieste, det lader sig være savnet uden at have tabt det Høieste. Vel er det skjønt, at være ung: ikke at kunne sove for glade Tankers Uro; indslumret, at vaagne tidlig, med Fuglesangen, til den fortsatte

[a] ved Smil til Smil

Munterhed! Vi prise Ungdommens Lykke, vi glæde os med den Glade, vi ønske Ungdommen til dens Lykke Taknemlighed, og for Fremtiden ønske vi den Taknemlighed for det Svundne: men Gud være lovet saaledes forholder det sig ikke, at dette skulde være det Høieste; det lader sig undvære uden at tabe det Høieste, det kan være savnet uden at have tabt det Høieste. Vel er det livsaligt at elske: kun at have eet Ønske, selv om alt Andet gives eller nægtes, eet Ønske: den Elskede, een Længsel: den Elskede, een Besiddelse: den Elskede! Vi prise Elskovens Lykke—o, at den Lykkelige maatte være trofast i Huslivets daglige Skjønksomhed, at Den, der var lykkelig, maatte være trofast i Erindringens vedholdende Skjønksomhed: men, Gud være lovet, saaledes forholder det sig ikke, at dette skulde være det Høieste; det lader sig undvære, uden at tabe det Høieste det lader sig være savnet uden at have tabt det Høieste. – Hvorfor mon den hellige Skrift, hvorfor mon enhver gudelig Betragtning har en Forkjerlighed for Halte og Krøblinge, for Blinde og Spedalske? Er det fordi det Gudelige kun vil være hos dem i Deeltagelse; er det fordi det Gudelige tænker saa ringe om sig selv, at det kun vil være som en Deel, Noget der ikke er for Alle; er det fordi det Gudelige er misundeligt paa de Lykkelige? Ak, nei saa var jo det Gudelige selv splidagtigt,

nihil deest

saa gjorde det Uret, ved istedenfor at give de Lidende et Vederlag at give dem det Bedste, det eneste i Sandhed Gode. Nei, Grunden er vel, at Den, der har de gode Ting saa let trøster sig ved disse, og derfor vanskeligere bliver opmærksom paa det Evige. Og Menneskene ville nu engang saa nødigt, ikke blot naar de ere til Dands og ved Gjestebud men selv i Kirken ville de saa nødigen høre om Sligt.

Lad os dog tænke en saadan Ulykkelig fra Fødselen af. Ak, han havde ingen lykkelig Barndom; thi vel er Moderkjerlighed trofast og øm, men selv en Moder er et Menneske: han laae ved Moderens Bryst og saae hende bedrøvet; hun saae sig ikke glad paa ham, men han saae hende sørgmodig—naar han vaagnede saae han hende stundom grædende. Mellem de Ældre er det jo saaledes, at naar de Alle sidde bedrøvede, og da han træder ind, af Døren, han den lykkeligt Begavede, med den lyse Aand og det muntre Sind, da siger han: her er jeg og nu begynder Munterheden—saa viger Sorgens Skyer. En saadan Begavet er den Sjeldne, men selv den sjeldnest Begavede hvad formaaede han i Sammenligning med Barnet, naar det i Fødselstimens forfærdelige Veer aabner Døren og siger: her er jeg, nu begynder Munterheden. O, Barndommens Lykke!—Saa voxte han til, i Ungdommens Dage, men han var ikke med i Legen,

[b] at være saaledes velkommen!

c og alle hans unyttige Lidelser

og om Nogen spurgte: »hvorfør vil Du ikke lege med« da skulde han vel svare: Du veed det nok, bedrøv mig ikke ved at spørge.—Saa gik han da afsides, dog ikke for at døe, thi han var jo endnu i Ungdommens Dage.—Saa kom Elskovens Tid, men Ingen elskede ham; vel var der nogle Faæe der holdt af ham—men det var Deeltagelse og Medlidenhed.—Saa blev han Mand, men han sad ikke i Forsamlingen—saa døde han, men han var ikke savnet; den lille Skare, som dannede Sorgens Følge, sagde Alle: det var en Lykke, at Gud tog ham herfra—og Præsten sagde det Samme—saa døde han—og saa var han glemmt.^e Der var ikke Fryd og Jubel da han fødtes, men bange Forfærdelse; der var ikke Sorg og Smerte, da han døde, men en stille veemodig Glæde. Saaledes gik hans Liv hen, eller rettere saaledes gaaer det hen, thi, m: T:, det er jo ikke et gammelt Eventyr jeg fortæller om hvad der er skeet i fordums Dage med en Enkelt, det samme skeer hver Dag og med Mange, om ogsaa Letsind og Sandselighed, om Livs Kløgt og Ugudelighed ønske at blive uvidende derom. Han deeltog i Livet—ved at leve, men Eet var hans Liv ukjendt med, hvad der i alle Livets Forhold som i Elskovens Lyst er Lykken: det Lige for Lige—det fik han aldrig og det kunde han ikke give, thi han var en lidende Gjenstand for Deeltagelse og Medlidenhed. Nei Lige for Lige fik han aldrig, ikke som Barn, at han gjorde Moderen glad, at hvis Andre havde bedrøvet Moderen, han da blot behøvede at vaagne smilende for at gjøre hende glad. Nei Lige for Lige fik han aldrig, thi han elskede Legebroderen anderledes end denne ham; nei Lige for Lige fik han aldrig, og derfor heller ingen Mage; som Mand kunde han ikke gjøre Gjengjeld, derfor blev han hjemme og eensom; Lige for Lige fik han ikke i Døden: at være savnet, som han savnede de Kjære. Han døde; men hvad end Følget og Præsten sagde: Gud være lovet, saaledes er det ikke, at han herved var udelukket fra det Høieste. Derimod kan hans Liv ret lære os, hvilket det Høieste er. Naar et Barn maaskee af de for strænge Forældre ikke faaer Tilladelse at deeltage med andre Børn, og der da kommer en gl. venlig Mand til, som ret har ondt af Barnet og siger til det: kom Du saa til mig, mit Barn, saa vil vi lege sammen—ak ja ved første Øiekast synes det et daarligt Vederlag. Men see hiin venlige gl. Mand veed lidt efter lidt saaledes at fængsle Barnet, at det tilsidst længes efter ham, efter ham alene, efter ham stærkere end det lykkelige Barn efter Legebroderen. Saaledes med det Religieuse; det Religieuse er end ikke Deeltagende i Medlidenhedens Forstand, det først er den sande Ligelighed for de Lykkelige, de Rige og Mægtige og for Halte og Blinde og Spedalske.

M: T: Du kalder Dig jo en Christen; Den altsaa, efter hvem Du nævnes, naar Du nævnes med Dit betydningsfuldste Navn, han var det, om hvem en romersk Landshøvding for at vække Medlidenhed og Deeltagelse sagde: see, hvilket Menneske! Mon der lod sig tænke Noget, som det sandselige Menneske nødigere ønskede sagt om sig end dette Ord, naar det siges for at vække Medlidenhed: see, hvilket Msk, see hvor forladt han der staaer, han som vilde opbygge Templet i 3 Dage, han, hvis store Ord nu kommer igjen i Spotten; see hvor forladt, han som kalder sig en Konge; see hvor hjælpeløs, han som vilde hjælpe

d til Konge, til Misdæder.

Andre; hvilken Spottens Gjenstand, naar selv Den, der vil frelse ham, intet Andet kan sige til hans Forsvar, end Medlidenhedens fattige Ord: see hvilket Msk! Jeg vil nu ikke føre Din Tanke m: T: hen til hvad Du jo veed om hans Lidelse og Død; men selv hans Liv forinden, var der vel det Mindste i det af den Art, som det jordiske Sind kunde ønske. Ikke blot i Døden er han naglet til Korset, men i Livet bar han Misforstaaelsens tunge Kors; en saadan Misforstaaelse, som var hele hans Liv forgjeves, som var han forgjeves kommen til Verden, hvis ikke hans Død netop var Hensigten. Han som bar al Verdens Synd i Sorg over den faldne Slægt – ham flokkes en nysgjerrig Mængde om: kan der tænkes en forfærdeligere Misforstaaelse end Nysgjerrighed, Gadeopløb – og denne Evighedens Alvor. Saaledes gik han, eensom og forladt, forladt af Mskene, forladt af dem, netop fordi de flokkedes nysgjerrigt om ham, forladt af Mskene i Livet, som han i Døden endog var forladt af Gud. Han som kun bringer Eet, men det ene Fornødne; han som kun vil være Eet, det han er, det ene Fornødne: ham vil man modtage alt Andet af, Mad og Drikke og Viin ved Brylluppet – ham vil man gjøre til alt Muligt^d! Ukjendt med Venskab er han, thi dette er jo dog ikke Venskab, at den Ene elsker og elsker indtil det Sidste, medens Vennen forandres, falder fra i Nødens Tid, slumrer i Anfægtelsens Tid, fornægter i Forhaanelsens Tid. Thi det var jo Alvor med Forhaanelsen. Lad Din Tanke ikke for hurtigt bringe det i Glemsel over, at Du veed, hvo han var. Nei det er Alvor med Forhaanelsen, den Gang da Ingen vilde vide det, da selv den Enkelte, der havde en Forestilling derom, ikke vilde vide af det; det var Alvor, da den Skriftlærde kun turde liste sig til ham, skjult af Natten, thi han vidste jo, at det i Alles Øine var ad Foragtelighedens forbudne Vei han gik, han løb jo Fare for selv at blive en Gjenstand for Foragt.

P339:340:16

Det er vanskeligt at anstille Sammenligning mellem forskellige Tider, og en Taler, som hyppigt gjør det, forvirrer let, fordi han mere i Veltalenhedens Fordeel fremhæver et Enkelt, og derfor let indvikler sig i Modsigelser. Men dog kan der stundom gives let kjendelige Træk. Dersom Du saaledes i disse Tider vil lægge Mærke til, hvorledes der tales om Døden, da vil Du see en stor Forandring i Forhold til en tidligere Tid. Næsten almdl. vil Du nuomstunder høre det sagt, at en pludselig og en hurtig Død er det Ønskelige. Hvad vil dette sige? Det vil sige, man vil skubbe Tanken om Døden af sig, og Døden selv saa meget som muligt udenfor Livet. Man ønsker at leve, som var Døden ikke til, og naar den saa dog maa komme, saa lad den komme hurtig og pludselig, saa er det jo dog næstendeels som var den ikke til. Underlige msklige Livs-Kløgt, hvor snildt veed Du at ville narre Døden – og hvor forfærdeligt veed Du at bedrage Dig selv – thi Evigheden er hverken hurtig eller pludselig. Derimod, i den gl. Kirkebøn, som da endnu er den befalede, der beder den Troende blandt andet Ondt, som Gud maa frelse ham fra, ogsaa at bevares fra: en brad Død. Den, der skal tiltræde en lang Vei, er dog vel ogsaa

bedre tjent dermed. Ja i Forhold til hvad der er forbi med Øieblikket, der kan det maaskee stundom være rigtigt at lukke Øinene og springe til – men i Forhold til Begyndelsen paa hvad der er længere end alt Andet, Evigheden: der er dog vel Springets Klogskab ikke blot en Daarskab, men det forfærdeligste Selvbedrag.

P339:340:17

12.

.... Ja vist har Dyden og det Gode sin Løn – det er vist, evigt vist, Intet er saaledes vist og Intet vissere end ikke at der er en Gud til, thi dette er det Samme. Den har sin Løn, men naar, og hvorledes – dog vel ikke i jordisk Forstand. Thi see Dyden har sin Løn i Utaknemlighed; det er ikke den Løn, vi tale om, naar vi sige, at det er vist, at Dyden har sin Løn, men Utaknemlighedens Løn kommer først. Dyden har sin Løn, – den lønnes med Døden; det er ikke den Løn, om hvilken vi tale, naar vi sige, at det er vist, at Dyden har sin Løn, men dog er dette Dydens Løn og den kommer først ...